

8. Попович М. Червоне століття. Київ: АртЕк, 2005. 888 с.
9. Світова історія: XX століття / за ред. Підкови І. та Шуста Р. Львів: Літопис, 2018. 976 с.
10. Тойнбі А. Дослідження історії / пер. з англ. Київ: Основи, 1995. 614 с.
11. Фукуяма Ф. Ідентичність. Потреба в гідності й політика скривдженості / пер. з англ. Тетяна Сахно. 2-ге вид. Київ: Наш Формат, 2020. 192 с.

В. Любчук – кандидат соціологічних наук,
доцент кафедри політології та публічного
управління ВНУ імені Лесі Українки

Ставлення населення України до виборів в умовах війни (за результатами соціологічних досліджень)

Однією з умов функціонування демократичної держави є дотримання правових норм. Кожна держава, покладаючись на власне законодавство, визначає порядок та строки проведення виборів глави держави та парламенту. Якщо вибори не можуть з певних причин відбутися вчасно, то на це теж є юридичні підстави. В Україні Конституція та Виборчий кодекс регламентують виборчі норми. На сьогодні в Україні діє воєнний стан, що унеможлиблює проведення будь-яких виборів на території нашої держави. Повномасштабне вторгнення РФ в Україну триває з лютого 2022 р., проте останнім часом серед громадськості все частіше піднімається тема виборів. Щоб з'ясувати думку громадян України щодо можливостей проведення виборів, звернемося до результатів соціологічних досліджень.

Метою публікації є аналіз результатів соціологічних досліджень, присвячених визначенню готовності громадян України до участі у виборчому процесі.

Найповніше правові аспекти виборів висвітлені саме у Виборчому кодексі України, що регламентує принципи виборчого права, організацію та проведення виборів на різних рівнях тощо [1]. Згідно ст. 20 Виборчого кодексу України, «виборчий процес є безперервним та не

може бути скасованим, зупиненим або перенесеним», проте «в разі введення воєнного стану на деяких територіях або на усій території України виборчий процес припиняється з дня набрання чинності відповідного указу Президента України».

Соціологічні дослідження є практично єдиним інструментом отримання інформації від населення щодо їхньої думки про вибори. Зокрема Центр Разумкова провів соціологічне дослідження на цю тему з 28 лютого по 6 березня 2025 р. [2]. Результати показали, що лише 22 % респондентів позитивно ставляться до проведення загальнонаціональних виборів (президентських чи парламентських) під час війни, проте 66 % негативно оцінюють цю ідею. Підтримка проведення виборів залежить від рівня довіри до влади та владних інституцій. Зокрема серед тих, хто довіряє Президенту України – лише 11 % підтримали б проведення виборів, водночас 79 % не підтримали б. Серед тих, хто довіряє Верховній Раді України показники схожі: 11 % підтримали ідею, а 76 % – ні.

Щодо проведення чергових місцевих виборів на тих територіях, де дозволяє безпекова ситуація, то чверть (25 %) респондентів ставляться позитивно, але 63 % оцінюють цю думку негативно. Власне, абсолютної безпекою не може на сьогодні відзначатися жоден регіон України. Можемо говорити лише про відносну безпеку.

Як відомо, виборчий період є уразливим для будь-якої держави, оскільки поточна влада вже не легітимна, а майбутня – ще обирається. Під час війни така вразливість особлива і може вплинути на перебіг подій. Зокрема, відносна більшість респондентів (49 %) відмітили, що вибори під час війни можуть перешкодити перемозі у війні з РФ, лише 13 % відмічають, що зміна влади може сприяти перемозі, проте 20 % не могли визначитися у цьому питанні.

Інша авторитетна соціологічна організація Соціологічна група «Рейтинг» зафіксувала, що політичні вибори можуть бути чинником роз'єднання суспільства, такої думки притримувалося майже 30 % респондентів у листопаді-грудні 2024 р. [3].

Щодо строків проведення виборів, то 36 % респондентів підтримали ідею проведення президентських виборів по завершенню воєнного стану, а щодо парламентських виборів, то 40 % вважають за необхідне їх проведення. Через півроку після закінчення війни варто провести президентські та парламентські вибори, такої думки притримуються по 35 % респондентів відповідно.

Інше соціологічне дослідження, проведене соціологічним центром *SOCIS* у березні 2025 р., показує, що після закінчення бойових дій та припинення війни ідею проведення виборів підтримують 65,3 % респондентів, відкласти вибори пропонують 26,3 %, за місцеві вибори висловилися лише 2,9 % опитаних [4].

На тлі переговорів із США про їхнє посередництво в заключенні миру, останнім часом все частіше піднімається питання потенційних виборів під час перемир'я. КМІС провівши власне дослідження «Омнібус» у березні 2025 р. між іншим з'ясовував і цей аспект. Таким чином, якби українці мали тимчасове перемир'я без гарантій безпеки, то 77 % опитаних висловилися проти виборів, лише 8 % вважали, що вибори потрібно проводити і в таких умовах. З гарантіями безпеки під час перемир'я 78 % опитаних не згодні на проведення виборів, 10 % наполягають на проведенні виборів до припинення вогню [5].

Отже, як показують результати соціологічних досліджень авторитетних соціологічних організацій, вибори в Україні є важливим інструментом демократії, проте їх організація та проведення зазнає багато труднощів та перепон. З огляду на це вибори потрібні по завершенню війни, саме тоді їхні результати можуть об'єднати країну для її відбудови. Твердження про встановлення перемир'я, навіть із гарантіями безпеки не отримали належної підтримки респондентів, що може свідчити про високий рівень недовіри до воєнного опонента та дотримання ним умов перемир'я.

Список використаних джерел

1. Виборчий кодекс України. Редакція від 31.12.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 12.04.2025).
2. Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадовців та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу. *САУ*. URL: <https://sau.in.ua/research/oczinka-sytuacziyi-v-krayini-dovira-do-soczialnyh-instytutiv-politykiv-posadovcziv-ta-gromadskyh-diyachiv-stavlennya-do-vyboriv-pid-chas-vijny-vira-v-peremogu/> (дата звернення: 12.04.2025).
3. Загальні настрої українців під час війни (листопад-грудень 2024 року). *Рейтинг*. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/gen_opinion1220-24.html (дата звернення: 12.04.2025).
4. Загальна ситуація в Україні. Барометр. Березень, 2025. URL: <https://socis.kiev.ua/ua/2025-03/>. *SOCIS* (дата звернення: 12.04.2025).

5. Динаміка довіри Президенту В. Зеленському в 2019–2025 роках та ставлення до проведення виборів. *USP*. URL: <https://usp-ltd.org/dynamika-doviry-prezydentu-v-zelenskomu-v-2019-2025-rokakh-ta-stavlennia-do-provedennia-vyboriv/> (дата звернення: 12.04.2025).

І. Нинюк – кандидат наук з державного управління, доцент кафедри політології та публічного управління ВНУ імені Лесі Українки

Професійна деформація державних службовців

Успішність професіоналізації будь-якої людини визначається відповідністю особистості вимогам професійної діяльності, що виражається рівнем інтересу до своєї професії, задоволеністю нею, потягом до професійної майстерності тощо. Як тільки особистість позбавляється цих найважливіших компонентів ефективного професійного розвитку, тоді виникають сприятливі умови для появи професійних деформацій в їх негативному сенсі, що при довгостроковому повторюванні трансформуються в професійні деструкції [5].

Професійна деформація державних службовців є явищем, що характеризується порушенням цілісності особистості, знижує її адаптивність, стійкість та негативно позначається на професійній діяльності. Зауважимо, що багаторічне виконання однієї діяльності сталими способами призводить до виникнення професійно небажаних якостей і професійної дезадаптації спеціалістів.

Професійна деформація державних службовців є сукупністю негативних пертурбацій їх соціально-психологічної структури. Вони виникають під впливом умов, змісту, тривалості виконання професійної діяльності та психологічних особливостей індивіда, що призводять до переоцінювання своїх здатностей унаслідок чого державний службовець вчиняє не лише непоказові дії, а навіть помилкові. Як мінімум, зростання професійної деформації може призвести до про-